

ТМ	Г. XXXI	Бр. 2	Стр. 439 - 449	Ниш	април - јун	2007.
----	---------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK

Есеј

Примљено: 22.02.2007.

Драгољуб Б. Ђорђевић

Машински факултет

Ниш

**СКИЦА ЗА ПОРТРЕТ У СОЦИОЛОГА РЕЛИГИЈЕ:
ЕСАД ЋИМИЋ (1931-) –
СОЦИОЛОГ РЕЛИГИЈЕ ИЗВОРНЕ МИСЛИ****

Резиме

Скица за портрет Есада Ћимића, хрватског социолога религије. То је пет-и у низу од десет портрета бивших југословенских социолога религије, који су поставили темеље савремене социологије религије на балканском простору. Уз Есада Ћимића, у десет најзначајнијих социолога религије аутор уобраја још: Штефицу Бахтијаревић, Срђана Врцана, Николу Дугандију, Јакова Јукића, Марка Кершевана, Николу Складара, Сергеја Флереа, Ивана Цвитковића и Ђуру Шушњића. Аутор, и сâм социолог религије средње генерације, с обзиром да је са њима био и јесте у пријатељском односу – поједини су му били и учитељи – присним тоном и стилем описује познанство, дружење и сарадњу, као и домете њиховог научног рада. Тако је поступљено и у скици портрета Есада Ћимића.

Кључне речи: Есад Ћимић, социологија религије, портрети југословенских социолога религије, живот и рад југословенских социолога религије, домет југословенске социологије религије

brkab@bankerinter.net

* Текст урађен у оквиру рада на пројекту *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције* (149014Д), који се изводи на Институту за социологију Филозофског факултета у Нишу, а финансира га Министарство науке и заштите животне средине РС.

* Према *Речнику књижевних термина* (Нолит, Београд, 1985, стр. 73), **Скица** јесте: "1. – Мала прозна форма – сажет књижевни састав који подсећа на → **кратку причу** (делимично на → **пртицу** и → **вињету**), али мање изразит и формалан, обично намерно поједностављен у поступку, присног тона и стила."

Служба

Од свих југословенских социолога религије Есад Ћимић, Херцеговац из Мостара, има најбурнији живот. По факултетском образовању филозоф, он 1964. године, на Филозофском факултету у Сарајеву и пред угледним именима – председник Комисије проф. др Вања Сутлић, ментор проф. др Анте Фијаменго – стиче, колико ми је познато, *први* докторат из *социологије религије* тезом "Социјалистичко друштво и религија". Те је године на истом Факултету изабран за доцента *теоријске социологије*, касније и у звање ванредног професора, да би наставнички позив крунисао 1975. редовном професуром. Тек што је промовисан, после забране и уништења књиге *Човјек на раскрићу* (Сарајево: Свјетлост, 1975), бива искључен са Филозофског факултета у Сарајеву и фактички *протеран* из босанско-херцеговачке престонице (види одељак "Страдалништво").

Сели се у Задар, оснива и утемељује студиј социологије на тамошњем Филозофском факултету и непрестано до пензије предаје *систематску социологију*. (Неки "чудни", који пут и случајни, институционални разлози проузрокују да најбитнији социолози религије дуго не држе наставу из предмета *социологија религије*, што је његов и пример проф. др Ђуре Шушњића.¹ У Задру је то дуго чинио др Ивица Маштруко.) Тек од 1982, доласком на Филозофски факултет у Београду и одменом проф. др Вука Павићевића, др Ћимић изводи наставу из *социологије религије* и *социологије морала*, све време одржавајући професорску везу са Филозофским факултетом у Задру и научно-истраживачку са Институтом за друштвена истраживања Свеучилишта у Загребу (ИДИС).² У том периоду води колегиј из *Социологије религије* на последипломским студијама Филозофског факултета у Загребу када бива ментором дванаесторици магистраната и четворици докторанада.

Непосредно пред распад бивше нам државе напушта престони град и прелази 1992. на посао у новоосновани Институт за примијену друштвена истраживања Иво Пилар Свеучилишта у Загребу, који је очигледно требало да буде својеврсна замена за ИДИС, па чак да га и угаси. Професора Ћимића 1993. постављају за директора а следеће године и за председника Научног већа. Још је предавач *онђе*

¹ За Шушњића видети у мом тексту "Скица за портрет УУ социолога религије: Штефица Бахтијаревић (1936-) – социолог религије замашног утицаја", Теме 31(1):151-158.

знаности о друштву, тј. увода у социологију на Хрватским студијама (Studia Croatica). Тренутно је водитељ и наставник на магистарском студију *Култура и друштво* на Свеучилишту у Задру.

Међу успешнијим је популаризаторима социолошке струке преко предавања на јавним трибинама, бројних интервјуа, наступа на радију и телевизији, те писања у дневним и периодичним публикацијама. Био је главни и одговорни уредник сарајевског *Одјека* и београдске *Социологије*, часописа Југословенског удружења за социологију (ЈУС).

Professor emeritus

Есад Ћимић је заиста заслужено изабран у звање professor emeritus. Годину је касније и др Срђану Врцану, исто наставнику Свеучилишта у Сплиту, дата та почаст.³ Зачудо, од тролиста пензионисаних професора – Ћимића, Врцана и Шушњића – уврштених на списак десет најзначајнијих социолога религије негдашње нам државе,⁴ једино др Ђуро Шушњић није носилац овог признања, што по себи довољно говори о Филозофском факултету у Београду, односно Групи за социологију. За разлику од београдске и српске академске средине, која не прашта успех, хрватска универзитетска заједница, друштво друштвених научника, Филозофски факултет у Задру и Свеучилиште у Сплиту знају каква је *социолошка величина* проф. Ћимић, какву су громаду од социолога религије добили његовим "повратком" и опредељивањем за хрватски културни круг, свесни су шта је он представљао у бившој Југославији и шта сада јесте по утицају – једноставно а тачно, што им служи на част, цене његову високу вредност и необориву чињеницу "да посједује признату наставну и знанствену изврсност".

² Урадивши тамо значајне пројекте: "Млади између религије и атеизма", "Човјек и вриједности", "Религија и култура", "Атеизам као повијесни хуманизам", "Методолошки досег резултата социологије религије у Хрватској".

³ О томе у мом напису "Скица за портрет УУ социолога религије: Срђан Врцан (1922-2006) – социолог религије светског угледа", *Теме* 31(2):139-150.

⁴ Жељко Мардешкић је умро, но пре тога је изабран за почасног доктора Свеучилишта у Сплиту; др Штефица Бахтијаревић и др Никола Дуганџија јесу пензионисани, али су без универзитетске каријере; остали – проф. др Сергеј Флере, проф. др Марко Кершеван, проф. др Никола Скледар и проф. др Иван Цвитковић – још раде, а уверен сам да ће освојити титулу professor emeritus.

Зато у целости доносим образложење Одлуке о додели почасног звања и титуле *professor emeritus* др Есаду Тимићу: "Филозофски факултет у Задру Свеучилишта у Сплиту покренуо је поступак за додјелу почасног звања и титуле *professor emeritus* свом умировљеном професору др. Есаду Тимићу приједлогом број 01-949/4-2001 од 3. септембра 2001. године. У складу с чланком 78. Статута свеучилишта у Сплиту именовано је повјеренство у саставу проф. др. Иво Бабић, ректор Свеучилишта у Сплиту, председник повјеренства, те проф. др. Никола Скледар, редовити професор Филозофског факултета у Задру Свеучилишта у Сплиту и др. Иван Цифрић, редовити професор Филозофског факултета Свеучилишта у Загребу, чланови повјеренства. Повјеренство је Сенату Свеучилишта у Сплиту доставило извјешће из којег је развидно да је др. Есад Тимић заслужан за напредак и развитак Свеучилишта у Сплиту те да посједује признату наставну и знанствену извршност. Сенат је, прихваћајући извјешће повјеренства, одлучило као у изреци. Ректор проф. др. sc. Иво Бабић."⁵

Страдалништво

Пострадање проф. Тимића је изистински силно, усуђујем се да судим, и са далкосежнијим последицама од трпњи, примерице, знане групе наставника и сарадника са Филозофског факултета у Београду.⁶ Он је касабљијским лукавством истеран из босанског културног поднебља да се у њега никада не поврати – и није се вратио. Тек ступивши на интелектуалну сцену – бирањем за главног уредника гласила *Одјек* – потегавши дискусију о босанској "филозофији паланке", оличеној у збиљи да ствараоци одлазе у Београд или Загреб, објавивши два чланка (Ђуре Шушњића и Фуада Мухића)⁷, која нису била по вољи комунистичким одличницима и партијским сатрапима, отворивши расправу о муслиманској нацији, Есад је легитимно јавно и тајно прогањан све у циљу да се одрекне ставова, покаје и остане на "линији СКЈ". У хајци је многи страначки апаратчик – био пријатељ или тек сапутник – данас потонуо у неповратну анонимност, умешао

⁵ Фотокопију *Одлуке* доставио ми је др Тимић писмом од 5. фебруара 2007.

⁶ Због "морално-политичке неподобности" Скупштина СР Србије донела је, 28. јануара 1975. године, одлуку о удаљавању из наставе осморо наставника и сарадника, филозофа и социолога: Михаила Марковића, Љубомира Тадића, Загорке Голубовић, Светозара Стојановића, Миладина Животића, Драгољуба Мићуновића, Трива Инђића и Небојше Попова. Искрпније у књизи Н. Попова *Contra fatum?* Београд: Младост, 1989.

⁷ Шушњић је израстао у врхунског социолога, док је Мухић, тај талентовани теоретик, због "пераног" моралног посрнућа – одрекао се свог текста – карикатурално опстајавао и трагично скончао.

"прсте", али су и бројни назови интелектуалци (професори универзитета, културни делатници и партијски идеолози) отворено или скривено придоносили "општој ствари", тј. дисциплиновању "нашега Ћиме". Врхунац пада и одбијања сваке људскости, мени се чини, јесте лик филозофа Арифа Тановића који се, гле парадокса, бавио аксиологијом (теоријом вредности)⁸ и који је – онако "буразерски", ноншалантно – припретио проф. Ћимићу: "Пустићемо ти мало крви, соколе мој. Партија не може без дисциплине!"⁹

Та отужна приповест, од главног јунака ненадмашно испричана у књизи *Политика као судбина* ("минуциозан *case study* властитог случаја"), па је даље нећемо "касапити" препричавањем, свршава се искључењем из Савеза комуниста, забраном, 1975, књиге огледа *Човјек на раскрићу* и следеће године истеривањем са Филозофског факултета. Као последњи невољник и обескорењеник, Есад Ћимић постаје интелектуална луталица која се повремено задржава у Задру, Београду и Загребу, напоскон се скрасивши у првом месту.

Одвећ страдалник јесте, но – сврховито или усудом – и победилац и, рекло би се, сретник. Дограбивши се Београда, изгледа, по сопственом изричају,¹⁰ не само из дубоких културних побуда него и због приземног егзистенцијалног интереса, професор Ћимић је широке руке дочекан и примљен од престоничке јавности. За тили час је постао "интелектуална звезда", и то таква – да му је бестселер *Политика као судбина* драматизован, постављен на сцену и игран, додуше кратко, у Студентском културном центру, ондашњем култном месту београдске елите. У освит растакања земље, напушта главни град и сели у Загреб, што му нико није приговорио, али му колеге са Филозофског факултета¹¹ и београдска чаршија итекако спочитавају – у шта се намах уверавамо листајући тадашњу *Политику* – начин на који то извео и како је то "тамо" представио.

⁸ Познат по књизи *Вредност и вредновање* (Сарајево: Завод за издавање уџбеника, 1972).

⁹ Есад Ћимић, *Политика као судбина*. Београд: Младост, 1984, стр. 79.

¹⁰ "Године 1977. Есад Ћимић напустио је Сарајево и прешао на Филозофски факултет у Задру, а неколико година послје – тврди, искључиво због неријешеног стамбеног питања – одлази у Београд, гдје је данас редовни професор социологије религије на Филозофском факултету (Весна Кесић, *Политика и судбина* (а), у Е. Ћимић, *Свето и свјетовно*. Загреб: ХФД, 1992, стр. 208)." Нека се зна, платио је "цену" тога стамбеног пробитка, јер је због њега пукла веза с Ђ. Шушњићем, раскинуто дугогодишње пријатељство за пример.

¹¹ Најгласнији је био др Михаило Поповић, редовни професор социологије на Групи за социологију.

Познанство

О проф. др Есаду Тимићу чуо сам доста тога лепог веома рано, прецизније седамдесетих година на студијама социологије у родном граду. Др Ђуро Шушњић, мој тадашњи наставник, био је мајстор у представљању и у упућивању на знаменита имена светске и домаће социологије, па је о Тимићу зборио одабраним словом, топло и пријатељски. Требало је да професионално стасам и почетком осамдесетих отиснем диљем Југославије на, онда бројне, религиолошке конференције с намером да уживо сретнем социологе религије које сам знао само из књижевности и прича старијих колега. Тако сам тих лета упознао Есада, који је већ чуо за мене, сва је прилика, захваљујући Шушњићу (има професорски манир да увек истиче своје студенте, па и да томе ничим нису допринели).¹² Из тог доба памтим вишеструка срастања 1987. у Кнеза Милоша, у просторијама Завода за издавање уџбеника, када се спремао велика књига *Религија и друштво*, која је требало да фактички замени недостатак уџбеничке књижевности из социологије религије и коју је професор, не и формално, уредио, као и присуство дијалогу поводом Шушњићеве студије *Знати и веровати*, који се одиграо у великој сали главноградског Студентског културног центра и коме је Тимић – без обзира на учешће тако умних људи и оратора попут Иринеја Буловића, владике бачког, и Ратка Божовића, културолога, довољно је само њих навести – једноставно бриљирајући, дао тон.

Први озбиљнији наступ у присуству проф. Тимића, а и дружење, имао сам на округлом столу Одбора секције за културу Марксистичког центра ЦК СК Србије, организованог марта месеца 1989. године и одржаног у надвисујућем небодеру над Новим Београдом – знаој згради ЦК СКЈ – у који множина није радо залазила ако не мора, а мањина улазак сматрала испуњењем партијског сна. Скупом, насловљеним са *Религија у свакодневном животу*, и над учесницима (Никола Скледар, Првослав Ралић, Витомир Унковић, Љубиша Рајић, Душан Пајин и Драган Суботић) наравно да је доминирао Есад: припремио је образложење сусрета, изнео дивно уводно саопштење "Религија у свакодневном животу (Прегршт подсетних теза)" (*Марксистичка мисао* /3-4/:134-140, 1989),¹³ усмеравао дискусију и саопштио још садржајнији реферат "Ка социолошком промишљању феномена религије и атеизма у нашој савремености" (*Марксистичка мисао* /3-4/:180-190, 1989). Изражавајући се бираним речима о мом

¹² Не могу да докучим зашто се нисмо виђали у Нишу док је, чини ми се једне академске године, предавао *социологију религије* на Филозофском факултету.

¹³ Текст је дословце прештампан у његовој књизи *Свето и свјетовно* (Загреб: ХФД, 1992) без позивања на првотну публикавање!?

скромном прилогу "Религија и свакодневица: два аспекта (Национализам и религија; религија и планирање породице)" (*Марксистичка мисао* /3-4/:163-170, 1989), растали смо се већ срдачно, непретпоставивши – ја барем нисам – да ће страشان рат мржње и насиља следеће виђење одгодити до почетка трећег миленијума (Суботица, 2001).

Рукописна сарадња

Дакако да сам и Есада објављивао у Нишу. Први текст – "Политичко и религијско у друштву (на примјеру односа државе и вјерских заједница)" – штампао сам у *Темама* (25/1/:55-76, 2002), часопису Универзитета у Нишу, чији сам главни уредник од петооктобарских догађаја.¹⁴ Др Ћимић је у рубрици *Три есеја о религијској (не)толеранцији* запао у одговарајуће му по квалитету друштво, јер је тискан уз светски признате социологе религије: Ајлине Баркер (Barker) и Павла Мојзеса (Moyses). Друга студија – "Социјализација суочена с конфликтима младих"¹⁵ – изашла је у књизи *Муке са светим* (Ниш: Нишки културни центар, 2007). За град на Нишави исувише мало од таквог религиолошког аса – за нишког социолога, који је сачинио ниску специјализованих зборника и уређивао два-три журнала, голем и ненадокнадив пропуст.– Не ради правдања, али, због његове сталне, често и принудне сеобе, био је и јесте отежан саобраћај с професором. [Гле чуда, видим сад, исто толико радова ми је он штампао у току само једне године: за време уредниковања ЈУС-овом *Социологијом* ("Прилог истраживању религиозности православне сеоске омладине", 1988, 2-3) и као члан уредништва запаженог зборника *Религија и друштво* (Београд: ЗИУНС, 1988) /"Општа социорелигијска и кофесионална панорама становништва", стр. 330-337/.]

¹⁴ Због интелектуалног поштења, а ради историје часописа, обелодањујем да доц. др Зоран Јовановић, члан редакције и тада наставник Учитељског факултета (у Врању) Универзитета у Нишу, добивши рукопис на читање, после ишчитавања одбија да га рецензира и напушта уредништво уз образложење како је у питању штиво са пуно политичких инсинуација. Након неколико година ми је колега Јовановић, који добро зна проф. Ћимића и који с њим пријатељовао, признао да је његова одлука била исхитрена и несмотрена.

¹⁵ "Поштовани и драги Ђорђевићу, вјероватно сам први који се одазива вашем позиву. Са захвалношћу сам прихватио идеју да се и мој прилог уврсти у књигу коју каните тискати. Нећете ми замјерити на замолби да ви у редакцији учините оно што ја нисам у могућности, будући да сам без компјутора. Још једном вам се захваљујем на редовном слању вашег цијењеног часописа. Угодно сам изненађен вашом енергијом и ријетком приљежношћу у раду на развијању социологије религије. Срдачан поздрав!" Писмо од 16. децембра 2005.

Књига миљеница

За множину је тешко, а то сам лично проверио анкетом, да изабере једну од десет Ћимићевих публикација. Неко одмах спомене *Социјалистичко друштво и религију* (Сарајево: Свјетлост, 1966; два издања), књигу – насталу од истоименог доктората, којом се фактички успоставља савремена социологија религије у Југославији; други се вежу за *Атеизам као повјесни хуманизам* (Загреб: Школске новине, 1988), студију у којој је професор до краја и оригинално извео могућности тумачења Марксовог и марксистичког атеизма; неколицина фаворизује ускостручну монографију *Методолошки доказ резултата истраживања социологије религије у Хрватској* (Загреб: ИДИС, 1990), која јесте узорница за све будуће социолошко-историјске расправе резултата социологије религије и на коју се, сигурни смо у тврдњи, добрано угледао Сениша Зриншчак радивши докторат и појављујући га под именом *Социологија религије: хрватско искуство* (Загреб: Правни факултет, 1999); и четврти истичу *Свето и свјетовно* (Загреб: Хрватско филозофско друштво, 1992), штиво с мало новина и само је најава моје (*Повратак светог?* Ниш: Градина, 1994) и књиге Јакова Јукића (*Лице и маске светог: огледи из друштвене религиологије*. Загреб: Кршћанска садашњост, 1997).

Слажући се у оценама да су то четири вредније религиолошке књиге др Е. Ћимића, ипак пристајем уз *Драму атеизације* (Београд: Младост, 1984), јер, просто, та ме је књига миљеница натерала да се озбиљније заузем двема стварима, да: непосредно истражујем *научни атеизам* и *атеистичко васпитање* у Совјетском Савезу, земљи порекла, и саставим поголеми зборник *Искушења атеизма* (Ниш: Градина, ЈУНИР, 1997).

Домет

Есад је Ћимић социолог религије изворне мисли. Објавио је 74 квалитетна научна текста и преко 100 стручних написа. Радови су му превођени на руски, француски, италијански, мађарски; прикази о његовим књигама су објављивани у страним часописима – а цитиран је и од стране неколико америчких аутора. Као ретко ко од југословенских друштвених научника, па тако и социолога и социолога религије, доживео је да се на његовом опусу магистрира и докторира у иностранству. Два су католичка писца одбранила магистарску тезу "на Ћимићу": Мирко Шикић у Риму, на чувеној Грегориани ("Il fenomeno della religione nelle opere di Esad Ćimić", 1969), Јосип Мркоњић у Паризу, на још славнијој Сорбони ("La limite immanente de la critique d'autogestion dans l'oeuvre de Esad Ćimić", 1972), дочим је Pa-

диша Антић¹⁶ стекао докторат у САД ("Humanist Reconceptualization of the Dogmatic Marxist Concept of Religion by Esad Ćimić", Andrews University, Michigan, 1991).

Јесте да није баш увек баратао свежом странском литературом, што му није сметало да: испише неке од најлепших страница југословенске социологије религије, расутих по скоро свим текстовима, искује неколико најдубокомисленијих синтагми – попут оне о "драми атеизације", стављене на корице његове најпознатије књиге, или оне о "политици као судбини", метнуте на наслов најчитанијег му рукописа – формулише самосвојно схватање религије као религије *per se*, историјско-социјалне и антропо-психичке чињенице, исправно разлучи корене и основе верског,¹⁷ као нико раздвоји религиозну од религијске културе, максимум извуче из тумачења Маркса и надгради његов атеизам у повесни хуманизам, догради и развије типологије религиозности/ атеистичности, пружи низ драгоцених методолошких упута и поштено вреднује досега колега.¹⁸ Напоследку, *тај надахнути мислилац – ако не најутицајнији, оно бар најпопуларнији социолог религије – био би знаменит*, тврдим до јасности, *и да није ама баш ништа ино изрекао сем да нас је поучио како је залог напредовања у изучавању религије "да не говоримо нити за, нити против религије, него о религији"*.¹⁹ Тог се *вјерују* и придржавао до дана данашњег.

¹⁶ Др Антић, касније декан и професор на Теолошком факултету Хришћанске адвентистичке цркве у Београду и једно време председник Главног одбора ХАЦ, одмах после докторирања постао ми је велики пријатељ. Пуно ми је причао о проф. Ћимићу и његовом делу гледано из угла новопротестантизма. Нисам могао да прозрем зашто је годинама одбијао да му тезу о Ћимићу објавим у ЈУНИР-овој престижној библиотеци *Религија и друштво*. "Нововерац" – како за адвентисту веле у мом завичају – сада живи негде у Уједињеном Краљевству, и не јавља се.

¹⁷ Јесте ми жао, јер би сада то била закаснела полемика, што проф. Ћимић није одговорио на постављена питања о односу корена и основа религије (Драгољуб Б. Ђорђевић, *Бег од цркве*. Књажевац: Нота, 1984:18-19).

¹⁸ Образац стваралачке критике видети у запису "Знати и веровати" (*Свето и световно*. Загреб: ХФД, 1992, стр. 129-156), што је реакција на истоимену Ђуре Шушњића књигу. Но тако је и Ћимићеве списе валоризовао др Зриншчак у нотирању монографији, стр. 88-104.

¹⁹ "А говорити о религији значи говорити о драми савременог друштва и човјека, која се не одиграва манифестно, него латентно, у дубини средишњих структура савременог друштва, у унутарњој драми многозначног формирања човјекове личности, која свијету прилази као загонетки, и смрти као симболу његове трагике (*Драма атеизације*, Београд: Младост, 1984, стр.10)."

Окретан човек

Проф. др Есад Ћимић, осим тога што је један од највећих социолога што га је изродила бивша Југославија, особно је и те како пријатна особа: само да пожелите његово друштво. Ћима – како га интимно ословљавају пријатељи и студенти – врцавог духа, склон досетки и штосу, смеху и самокарикирању, јесте "шармантни козер, вјешти опсерватор и духовити коментатор миљеа и карактера (В. Кесић)", човек "ведра духа, са смислом за шалу и самосвојну имитацију (Ф. Ђапо)". (Ту личну црту, која га је који пут коштала, претворивши у животно гесло и, чак, методичко начело, овако исповедно одређује: "Сматрао сам да је духовитост најбољи пургатив против умножених сплетки и интрига. Смијехом човек показује изворност. Он нам се нуди као ослонац за прилажење неким неугодним феноменима и с хумористичке стране. То нам понекад једино преостаје кад смо затечени у индивидуалној или групној немоћи. Ако већ не можемо промијенити свијет, можемо му се подсмјехивати, можемо га исмијавати и можемо једни друге насмијавати... Смијех – зашто да не? – може бити одбрана од животних несувислости, па понекад и побједа над страхом!" /Ђапо, 1992:256/) Грешим ли (нек ми не замери драги професор, што га нисам спознао до ситнице): за мене је др Ћимић првенствено *окретан човек* – чему га је искуство избрусило – *умешан да, свагда задржавајући вертикалну константу, свугде стасито опстаје и у животној хоризонталу*. – Зар се то не очекује од наставника који је, међу другим, подучавао поколења и моралу (социологији морала).

Последње виђење

У Суботици сам се, од 25. до 26. маја 2001. године, на симпозијуму *Антрополошке одреднице религиозности*, Хрватског академског друштва и Теолошко-катехетског института Суботичке бискупије, последњи пут дружио с уваженим професором. Не вара ме утисак: било му је изузетно драго што смо се после многих лета поново срели, веома љубазно и дуго смо разговарали, распитивао се за неке нишке познанике, поклонио ми је тада задњу књигу, мислим о светом (*Свето и свјетовно*), и, што ме је посебно обрадовало, понудио опширан текст за објављивање. Киптио сам од среће када сам му представљао Драгана Тодоровића, перспективног нишког социолога религије, који је због своје младости могао само да "сања" да ће уопште срести живу легенду југословенске социологије религије. Заиста сам у том тренутку био поносан на познанство с проф. Ћимићем.

Надасве, отад смо у гушћем контакту но пре. Али, због недефинисаних поштанских података (телефон и место пребивалишта) – никако да разазнам у чему је ствар – отежан је саобраћај с др Ћими-

ћем. Годинама му редовно шаљем *Теме* и ине публикације на адресу Института за друштвена истраживања у Загребу (ИДИЗ, Амрушева 11/II). Месечно комуницирамо и питамо се за новости у социологији религије, али – гле необичности – не директно телефоном, него преко заједничког пријатеља Марка П. Ђурића, српског богословског писца који има разгранату сарадњу с хрватским католичким и лаичким интелектуалцима.

Жеља ми је, на шта ме наговара и многи овдашњи млађани социолог, да бар још једном тог социолошког великана доведем у Naissu.

Ђимићева искрица за социологе религије

"Свијест о ограничениости метода мора бити презентна, али *интеракција* остаје средишњи појам у социолошком приступу. Ништа се у социологији религије не смије сводити без остатка, него ваља што утемељеније интерпретирати испитиване појаве. Стога социологија религије има, иако ограничен, и атеистички домашај: она показује да религија овиси и од друштвених момената. Ништа се, међутим, не може објаснити *искључиво* друштвеним околностима, јер би нам свагда измицала вишеслојна природа религијских идеја, вјеровања и вриједности."

Dragoljub B. Đorđević, Niš

A SKETCH FOR A PORTRAIT OF YU SOCIOLOGIST OF RELIGION: ESAD CIMIC (1931-) A SOCIOLOGIST OF RELIGION OF ORIGINAL THOUGHT

Summary

A sketch for the portrait of Esad Cimić, Croatian sociologist of religion. This is the fifth in the series of ten portraits of former Yugoslav religion sociologists, who laid the foundations of modern sociology of religion in the Balkans. In addition to, the author lists ten other most important sociologists of religion: Stefica Bahtijarević, Srdjan Vrcan, Nikola Dugandžija, Jakov Jukić, Marko Kersevan, Nikola Skledar, Sergej Flere, Ivan Cvitković and Djuro Susnjic. The author, himself a mid-generation sociologist of religion, having been a friend with all – while some were also his teachers – uses informal intonation and style to describe the friendship, relationship, cooperation, and also the scope of their work as scientists. The method was also used in the sketch for a portrait of Esad Cimić.

Key Words: Esad Cimić, Sociology of Religion, Portraits of Yugoslav Sociologists of Religion, Life and Work of Yugoslav Sociologists of Religion, Scope of Yugoslav Sociology of Religion.